

Самостійна робота студентів, як важливий компонент вищої освіти.

Павленкова О.В., Павленко С.А., Ткаченко І.М.

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична
стоматологічна академія»

Анотація: Аналізуються методи самостійної роботи студентів, умови реалізації компетентнісного підходу у медичному вузі. Пропонуються шляхи організації самостійної роботи студентів, підходи до її реалізації, які співвідносяться із загальними завданнями модернізації освіти.

Ключові слова: самостійна робота студентів, портфоліо, технології самостійної роботи.

Сучасний підхід до організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах полягає в тому, що цей процес орієнтований на формування у студентів умінь самостійно здобувати нові знання, використовувати їх у своїй професійній діяльності [1].

Сформоване в останні роки нове уявлення про цінності професійної освіти вивело на перший план розвиток особистості, її саморозвиток і самореалізацію в професії, в тому числі за допомогою самостійної роботи.

Самостійну роботу правильно розглядати скоріше як засіб залучення студентів у самостійну пізнавальну діяльність, засіб її логічної і психологічної організації. Студентів треба вчити пізнавальній діяльності, озброювати їх навчально-пізнавальним апаратом [2]. Таким чином, самостійна робота – це засіб навчання, який:

- у кожній конкретній ситуації засвоєння навчального змісту відповідає дидактичній цілі і задачі;

- формує в студента на кожному етапі його руху від незнання до знання необхідний обсяг і рівень знань, навичок і умінь для розв'язання певного

класу пізнавальних завдань і відповідно просування від нижчих до вищих рівнів розумової діяльності;

- виробляє у них психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань і вироблення умінь орієнтуватися в потоці наукової і громадської інформації при вирішенні нових пізнавальних завдань;

- є найважливішим знаряддям педагогічного керівництва і управління пізнавальною діяльністю студента в процесі навчання.

Необхідно перевести студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Самостійна робота сприяє: поглибленню і розширенню знань, інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей. Саме тому вона стає головним резервом підвищення ефективності підготовки спеціалістів. Самостійна робота виконується з використанням опорних дидактичних матеріалів, покликаних коректувати роботу студентів і вдосконалювати її якість [3].

В результаті самоосвітньої діяльності студентів відбувається процес придбання, структурування і закріплення знань. Зараз роль самостійної роботи настільки зросла, що її доводиться спеціально планувати, створювати для неї спеціальні форми і методи, виділяти час, приміщення та технічні ресурси [4].

Самостійна робота носить діяльнісний характер і тому в її структурі можна виділити компоненти, характерні для діяльності як такої: мотиваційні ланки, постановка конкретної задачі, вибір способів виконання, виконавська ланка, контроль. У зв'язку з цим можна виділити умови, що забезпечують успішне виконання самостійної роботи:

- 1) вмотивованість навчального завдання (для чого, чому сприяє);

- 2) чітка постановка пізнавальних завдань;
- 3) алгоритм, метод виконання роботи, знання студентом способів її виконання;
- 4) чітке визначення викладачем форм звітності, обсягу робіт, термінів її подання;
- 5) визначення видів консультаційної допомоги;
- 6) критерії оцінки, звітності тощо;
- 7) види і форми контролю (практикум, контрольні роботи, тести, семінар тощо).

Від того, наскільки студент підготовлений і включений в самостійну діяльність, залежать його успіхи в навчанні, науковій і професійній роботі. Результати навчальної діяльності залежать від рівня навчальної самостійності студента. Рівень самостійності визначається особистою підготовленістю до цієї праці, бажанням займатися самостійно і можливостями реалізації цього бажання.

В освітньому процесі вищого професійного навчального закладу виділяється два види самостійної роботи студентів: в навчальний і позанавчальний час [5].

Самостійна робота студентів у навчальний час включає в себе роботу на лекціях і практичних заняттях, яку можна проводити в різних формах - «мозкової атаки», дискусій, обговорення конкретних ситуацій і т. д.

Особливий інтерес для нас представляє самостійна робота студентів у позанавчальний час, яка дозволяє студенту коригувати раніше отримані знання (на лекціях, практичних заняттях тощо) з тими, якими він оволодів у ході самостійного вивчення матеріалу. Позаурочне придбання знань може бути отримано різними способами.

Самостійна робота з літературою за фахом, конспектування, реферування літератури, анотування книг, статей.

Одним з інноваційних методів навчання при організації самостійної роботи студентів у вузі є метод портфоліо. Портфоліо - одна із сучасних наукових технологій навчання, яка дозволяє розвивати у студентів вміння аналізувати і оцінювати процес власного розвитку, розвивати здібності до самостійного пошуку теоретичної і практичної інформації, визначати проблеми та шляхи раціонального їх вирішення, розвивати здібності критичного аналізу отриманих знань і осмислення їх використання на практиці стосовно до майбутньої професії після закінчення вищого навчального закладу.

Зовні портфоліо може виглядати, по-перше, як набір робіт, публікацій і різних матеріалів студента, який пов'язує всі аспекти його діяльності при вивченні дисципліни в цілісну картину, і, по-друге, як файлова папка, в яку студенти підбирають навчальний матеріал згідно з переліком питань для самопідготовки до практичних занять з конкретних тем навчальних дисциплін (тематичні портфоліо).

По часу роботи портфоліо можуть бути тижневі, семестрові та курсові. У них обов'язково повинні бути відображені такі моменти, як виконані домашні роботи, результати контрольних робіт, опис вирішення ситуаційних завдань, роздуми про неоднозначні рішеннях досліджуваних питань, аргументовані особисті висновки, аналітичні нотатки про виконану роботу і, звичайно ж, «лист студенту» від викладача з коментарями, рекомендаціями, оцінкою, побажаннями по досліджуваній темі. Відбір матеріалу для портфоліо - це кропітка робота, що дозволяє студентам продумувати і вирішувати конкретні задачі і дає можливість проаналізувати, оцінити власну діяльність. Цей вид роботи вимагає від студентів більшого часу на самопідготовку, але в кінцевому підсумку заощаджує час при підготовці до заліків та іспитів.

Метод портфоліо забезпечує студентам можливість на рівних з викладачем обговорювати досліджувану тему, висловлювати різні точки зору при обговоренні проблемних питань. Більш того, портфоліо спільно з іншими інноваційними педагогічними технологіями організації навчального процесу покликаний забезпечити високий рівень компетенції у студентів (такий тип організації знань, що дозволяв би їм приймати ефективні рішення у певній галузі діяльності). Тому портфоліо як інноваційний метод навчання повинен бути широко представлений у навчальному процесі при організації та здійсненні самостійної роботи студентів у медичних вузах.

Організація самостійної роботи студента базується на ряді принципів: науковість, наочність, систематичність і послідовність, наступність у самостійній роботі, зв'язок теорії з практикою, свідомість і активність, індивідуалізація стилю самостійного навчального праці, доступність і посиленість самостійної роботи, облік трудомісткості навчальних дисциплін і оптимальне планування самостійної роботи, міцність засвоєння знань, на перший план ми висуваємо принцип свідомості і активності самостійного навчального праці, який виключає механічне заучування матеріалу, орієнтує студентів на глибоке розуміння і осмислення його утримання, на вільне володіння набутими знаннями.

В даний час самостійна робота студентів розглядається як один з основних компонентів вищої освіти, оскільки саме вона створює базу безперервної освіти, можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію, формує готовність до самоосвіти.

Література:

1. Гетман Н.А. Организация самостоятельной работы студентов в образовательной среде медицинского вуза / Н.А. Гетман, Л.И. Сукач, М.С. Сукач // Педагогическое образование в России. - 2014. - №3 . - С.16-22.

2. Смышляева Л. Г. Педагогические технологии активизации обучения в высшей школе : учебное пособие /Л. Г. Смышляева, Л. А. Сивицкая. - Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2010. — 191 с.
3. Деловые игры и другие методы активизации познавательной деятельности / В. Н. Кругликов [и др.]. - СПб. : П-2, 2006. - 190 с.
4. Алтайцев А.М., Наумов В.В. Учебно-методический комплекс как модель организации учебных материалов и средств дистанционного обучения. В кн.: Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. - Мн., Пропилеи, 2002. - С. 229-241.
5. Морозова Л. А. Особенности самообразовательной деятельности в условиях вуза / Л. А. Морозова // Проблемы учебно-методической и воспитательной работы в вузе : материалы III межрегиональной научно-практической конф. - Сургут : Изд-во СурГУ, 2006. - Т. 2. - С. 124-130.